

POROČILA – OCENE

TEMELJNO STROKOVNO DELO DOMAČE RADIOFONSKE LITERATURE

**Rosanda Sajko: *Poetičnost zvoka*
– *ustvarjalne možnosti radijske igre za*
otroke.** Maribor: Mariborska knjižnica,
revija *Otrok in knjiga*, 2006.

Kakor je že dolgoletna zgodovina slovenske radijske igre za odrasle in otroke zelo ploden in enako kakovosten del tudi na evropskih radijskih postajah cenjene slovenske radiofonije, tako je zelo skromna, pravzaprav skorajda nična njena ubesedena refleksija. Študija Rosande Sajko *Poetičnost zvoka – ustvarjalne možnosti radijske igre za otroke* je brez dvoma temeljno strokovno delo domače radiofonske literature.

Ko razmišljanje in razpravljanje Rosande Sajko uvrščamo med študije, moramo tako klasifikacijo še nekoliko natančneje opredeliti. Nikakor namreč ne gre za nekakšno konvencionalno ali temu primerno suhoparno zgodovinarsko ali teoretsko razčlenjevanje vsebinskega in pomenskega kompleksa, ki ga zajema naslov knjige. Gre in pravzaprav mora vsaj deloma in mestoma iti tudi za to, vendar gre še za precej več. Ob tem več namreč nikakor ne kaže pozabiti, da je naša avtorica na svoji dolgi ustvarjalni poti bila ena izmed najuglednejših slovenskih, tudi zunaj naših meja znanih režiserk radijskih iger za odrasle in otroke. Prav ta kombinacija nadvse bogatih dejavnih umetniških izkušenj in izbranih teoretskih premišljevanj daje novi temeljni študiji Rosande Sajko vrednost, zanimivost

in mik, brez katerih bi knjiga hočeš nočeš morala vsebovati tudi nekaj tiste suhoparnosti, ki marsikdaj spremlja podobne raziskovalne diskurze. Tem čerem se študija srečno izogne tako, da med teoretska razpravljanja nenehoma in kot imanentna ponazorila vstavlja odlomke ali kratke navedke iz konkretnih del konkretnih avtorjev, kajpada predvsem tistih, ki jih je Sajkova sama nadvse uspešno uprizarjala. Sicer pa vsebuje knjiga cel niz temeljnih vsebinskih in pomenskih poglavij, zadevajočih problematiko poetičnosti zvoka, poetiko zvočnosti, dramaturgijo poetičnih zvokov. Med temi poglavji so nekatera, ki se ukvarjajo z razvojem bodisi klasične bodisi eksperimentalne radijske igre, posebej s pojmi in razvojem radijske igre za otroke, s temeljnim gradivom radijskoigrske umetnine (beseda, njena stvarna in še posebej radiofonska živost, zvočnost in/ali slušnost, nazornost, v nadaljevanju še posebej dramaturgija glasbe, šumov kot posebej pomembnih prvin zlasti v radijskih igrah za otroke, tišine, ki je včasih zgovornejša od bobnenja itn.). Tem razmislekom dodaja avtorica še kratek pregled zgodovine slovenske radijske igre za otroke (1946–1970), vsebinsko in pomensko problematiko klasične in sodobne radijskoigrske pravlјice in v njej še posebej radiofonska iskanja Franeta Puntarja, preoblikovanje vizualne igre v slušni dogodek na zgledu igre *Petelin se sestavi* Daneta Zajca, knjigo pa sklepa sestavek z naslovom Ali ima radijska igra za otroke prihodnost.

Čeprav je katero od teh poglavij bilo že vsebovano v kakšnem članku ali re-

feratu Rosande Sajko, so ta poglavja v kontekstu knjižne celote ne samo razširjena, marveč tudi vsebinsko in pomensko konsistentnejša in kompletnejša. Naposled je potrebno omeniti še Intermezzo I, umišljeni intervju s seboj, v katerem naša avtorica spregovori o svoji intimni navezanosti na kreiranje radijske igre, še posebej tiste za otroke, v sestavku, ki siceršnji načelni radijskoigrski diskurz dovolj prikupno individualizira ali subjektivizira.

Kakorkoli že, študija ali z drugo besedo: vsebinsko in metodološko razgibana avtorefleksija Rosande Sajko o slovenski radijski igri in njeni poetiki ali dramaturgiji – še posebej tisti za otroke – je pomenljiv temeljni razmislek in tehten prispevek k problematiki slovenske radiofonske literature, ki bi ga ne samo z avtoričinimi, marveč tudi z lastnimi besedami in z nekaj zanosa lahko imenovali: »akustični pogled na svet«, uprizorjen s »slušnimi senzorji« v radijskih igrah. Ta pogled si zaradi svoje pomenske in poznazoritvene temeljitosti vsekakor zasluži posebno pozornost.

Vasja Predan

HOMMAGE ROSANDI SAJKO, PLEDOAJE ZA AVTONOMNO ZVOČNO UMETNINO

Rosanda Sajko: *Poetičnost zvoka – ustvarjalne možnosti radijske igre za otroke.* Maribor: Mariborska knjižnica, revija *Otrok in knjiga*, 2006.

Prebiranje v različnih ustvarjalnih obdobjih nastalih zabeležk, ki jih je po celih petdesetih letih svojega dela zbrala in v svojevrsten pledoaje za neko dandanes že skorajda polpreteklosti zapisano umetnostno zvrst strnila Rosanda Sajko, zagotovo najpomembnejša slovenska

ustvarjalka na področju te *iz zvoka in z zvokom nastale umetnosti (dieser aus dem und durch den Klang entstandener Kunst*, bi s svojo skorajda prislovično fenomenološko preciznostjo na tem mestu najbrž napisali najini pedantni nemški kolegi in prijatelji, ki so to umetnost doslej najizčrpaneje preučevali in jo v umetnost 20. stoletja tudi teoretično umestili), to prebiranje je zagotovo napeto berivo za nekoga (najsi bo strokovnjak ali pa ljubitelj), ki ga vse mogoče in možne izrazne oblike umetniške izpovedi pritegujejo in bi se rad dokopal tudi do lastnega spoznanja o njih. Za avtorja pričujoče spremne besede, ki cele četrto stoletja ni zgolj od blizu spremljal najbolj intenzivnih in tudi najbolj vznemirljivih let tega ustvarjanja Rosande Sajko, ampak je imel tudi možnost dejavno sodelovati pri tem neomajnem in brezkompromisnem preobražanju klasične (kot ji sama pravi) radijske igre v avtonomno zvočno umetnino, je to prebiranje še posebna draž: ob njem se mu namreč utrinjajo brezštevne epizode neke skupne, petindvajset let trajajoče radijskoigrske zgodbe, ki je zlagoma, a neustavljivo preraščala v radijskoigrsko zgodovino (spet sem prisiljen priklicati na pomoč nemške pedantneže, saj imajo to srečo, da lahko namesto dveh sintagem na tem mestu uporabijo le eno samo, ki pa pove vse: *dieser fünfundzwanzigjährigen Hörspiel-Geschichte*). Pa ne samo to: v pričujočem pledoajeju je moč zmerom znova naleteti na za koga drugega le komaj prepoznavne sledi dolgih, zavzetih, kajkrat tudi ognjevitih (in bojevitih) kresanj mnenj in pogledov o zvrsti, ki ji je bila Rosanda Sajko tako zelo predana do zadnjega vlakna svojega bitja, da si se, brž ko si bil pritegnjen (in moram se pohvaliti, da je mene to doletelo) v čarni ris te njene predanosti, tudi sam, pa če si hotel ali ne, okužil z njo – ne glede na to, ali si se s temi njenimi mnenji in pogledi zmerom strinjal. Kajti Rosanda Sajko drugega mnenja, pa naj je bilo še tako